Informacje o OSO Natura 2000 Dolina Górnej Narwi

I spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy

Gmina Narew

30 czerwca 2025 r

dr Michał Korniluk

REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA W BIAŁYMSTOKU

DUBELT Towarzystwo Przyrodnicze

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

OSO **Dolina Górnej Narwi** PLB200007

Dyrektywa Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

Zatwierdzony Rozporządzeniem MŚ z dnia **12 stycznia 2011 r.** w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133, z późn. zm.).

Plan Zadań Ochronnych (PZO) ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku **z dnia 18 czerwca 2014 r.** (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2014 r., poz. 2338).

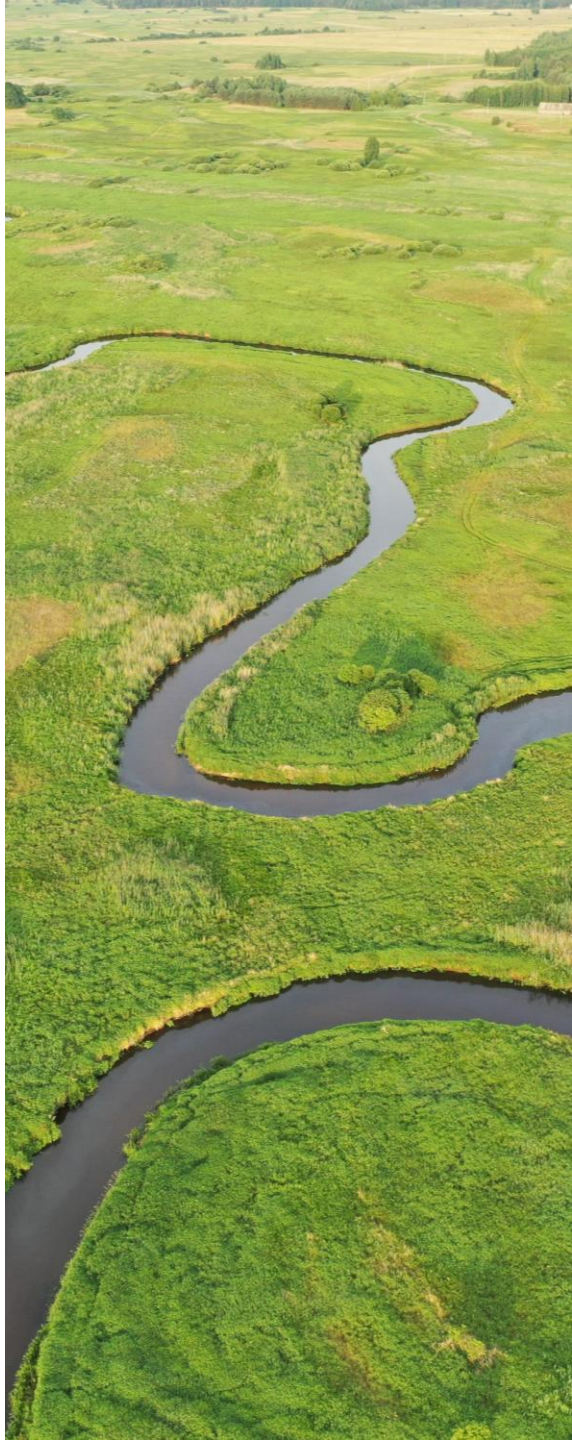

OSO **Dolina Górnej Narwi** PLB200007

Powierzchnia: 18 384.08 ha (wg SDF)

Ryc. Piotr Świętochowski

Gmina	Powiat	Powierzchnia (ha)		Udział w gminie
		Całkowita	W obrębie OSO Dolina Górnej Narwi	
Suraż	**białostocki**	**7664.28**	**2 402.87**	**31.4%**
Narew	**hajnowski**	**24173.22**	**6 263.99**	**25.9%**
Poświętne	**białostocki**	**11460.1**	**1 442.49**	**12.6%**
Wyszki	**bielski**	**20627.63**	**2 338.66**	**11.3%**
Bielsk Podlaski	bielski	43018.18	1 710.20	4.0%
Juchnowiec Kościelny	białostocki	17185.77	662.66	3.9%
Michałowo	białostocki	41044.94	1 293.49	3.2%
Czyże	hajnowski	13460.84	394.69	2.9%
Łapy	białostocki	12768.43	354.08	2.8%
Narewka	hajnowski	33937.67	765.59	2.3%
Zabłudów	białostocki	33997.45	755.36	2.2%

Położenie względem innych form ochrony przyrody

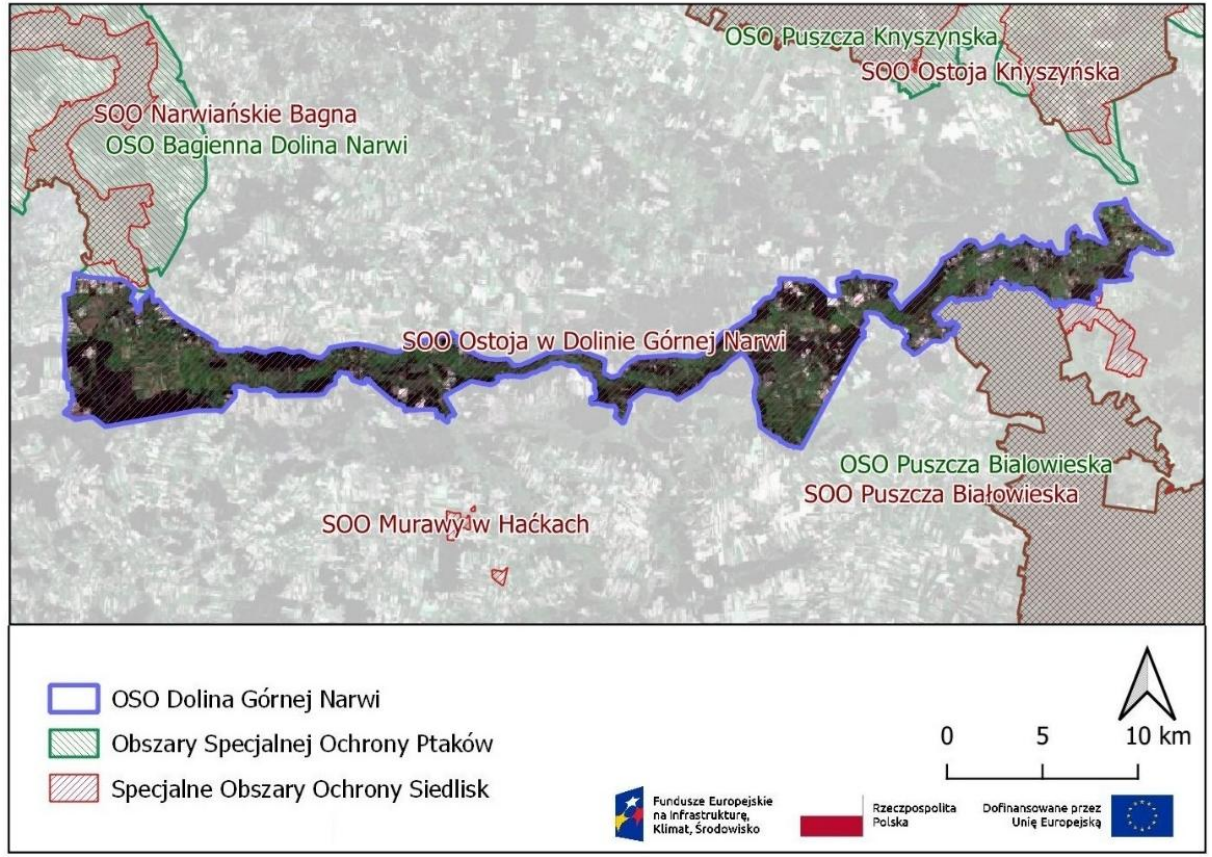

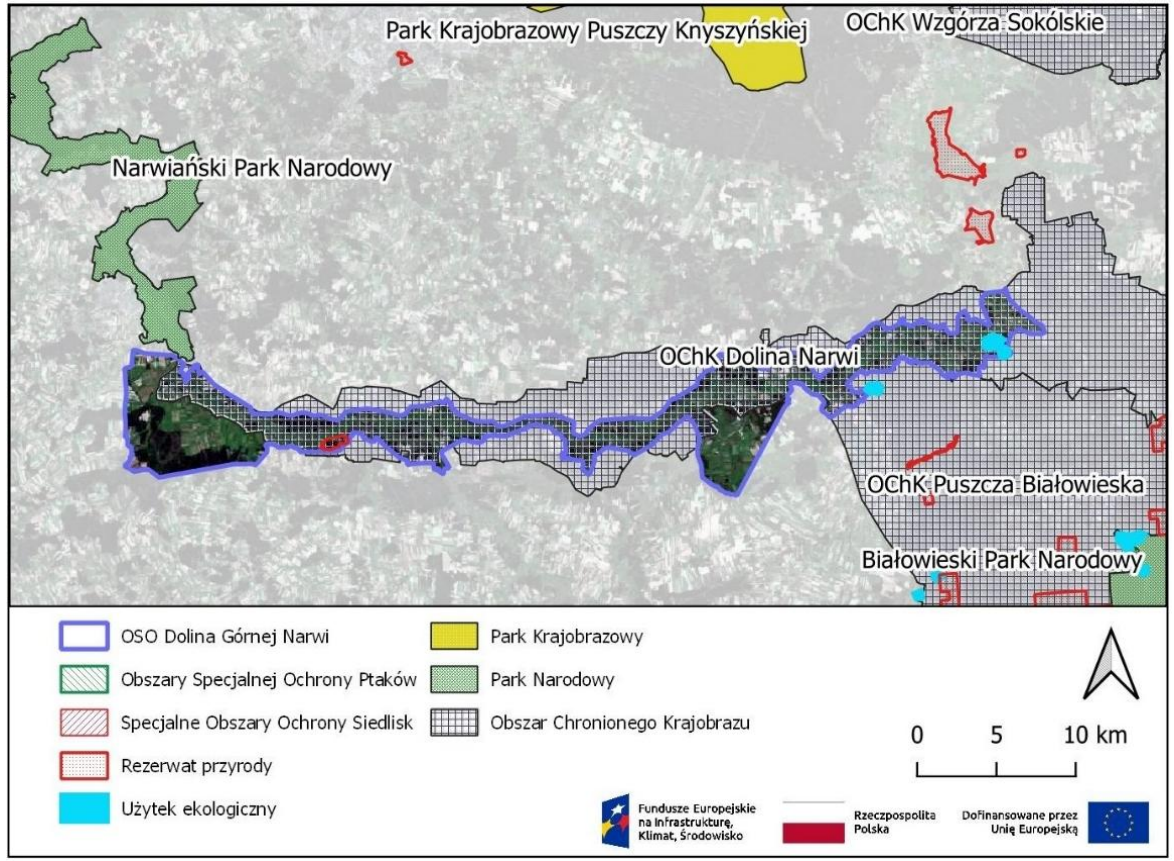

Ryc. Piotr Świętochowski

Przedmioty ochrony w OSO Dolina Górnej Narwi

27 przedmiotów ochrony w obszarze - gatunki ptaków wymienione w Standardowym Formularzu Danych (SDF) obszaru z „oceną ogólną znaczenia obszaru” A, B lub C, tj.

W toku dalszych prac nad projektem PZO zostanie poddane analizie, czy istnieje konieczność wskazania kluczowych przedmiotów ochrony.

Kod	Nazwa naukowa	Nazwa polska	Typ
A054	Anas acuta	Płaskonos	C
A050	Anas penelope	Świstun	C
A041	Anser albifrons	Gęś białoczelna	C
A151	Philomachus pugnax	Batalion	C
A142	Vanellus vanellus	Czajka	C
A215	Bubo bubo	Puchacz	P
A239	Dendrocopos leucotos	Dzięcioł białogrzbiety	P
A409	Tetrao tetrix tetrix	Cietrzew	P
A294	Acrocephalus paludicola	Wodniczka	R
A055	Anas querquedula	Cyranka	R
A222	Asio flammeus	Uszatka błotna	R
A198	Chlidonias leucopterus	Rybitwa białoskrzydła	R
A197	Chlidonias niger	Rybitwa czarna	R
A031	Ciconia ciconia	Bocian biały	R
A081	Circus aeruginosus	Błotniak stawowy	R
A084	Circus pygargus	Błotniak łąkowy	R
A122	Crex crex	Derkacz	R
A038	Cygnus cygnus	Łabędź krzykliwy	R
A154	Gallinago media	Dubelt	R
A156	Limosa limosa	Rycyk	R
A272	**Luscinia svecica**	**Podróżniczek**	**R**
A151	Philomachus pugnax	Batalion	R
A006	Podiceps grisegena	Perkoz rdzawoszyi	R
A120	Porzana parva	Kropiatka	R
A119	Porzana porzana	Zielonka	R
A118	Rallus aquaticus	Wodnik	R
A162	Tringa totanus	Krwawodziób	R

Fot. Michał Korniluk

Fot. Michał Korniluk

Fot. Michał Korniluk

Fot. Michał Korniluk

Fot. Michał Korniluk

Fot. Grzegorz Grygoruk

Fot. Michał Korniluk

Fot. Michał Korniluk

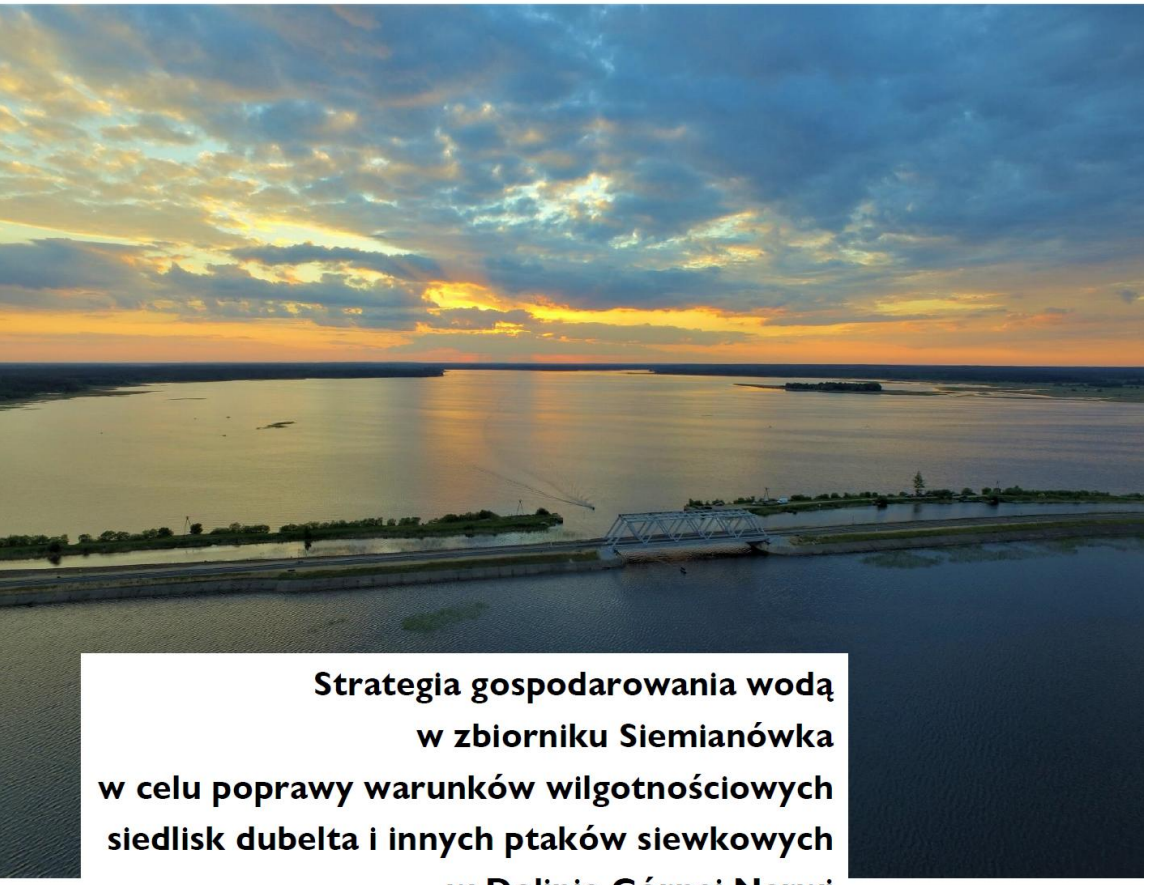

Strategia gospodarowania wodą w zbiorniku Siemianówka w celu poprawy warunków wilgotnościowych siedlisk dubelta i innych ptaków siewkowych w Dolinie Górnej Narwi z uwzględnieniem ograniczeń wodno-gospodarczych

Mateusz Grygoruk
Dorota Pusłowska-Tyszewska
Piotr Banaszuk

Grudzień, 2021

Zdjęcie na okładce: Zbiornik Siemianówka – panorama w kierunku zachodnim (Fotografia wykonana 05.06.2021 r., Autor: Michał Fabiszewski)

Mateusz Grygoruk, Dorota Pusłowska-Tyszewska, Piotr Banaszuk

Strategia gospodarowania wodą w zbiorniku Siemianówka w celu poprawy warunków wilgotnościowych siedlisk dubelta i innych ptaków siewkowych w Dolinie Górnej Narwi z uwzględnieniem ograniczeń wodno-gospodarczych

© Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw Nasza Natura
© Fundacja Natura International Polska

„Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce – etap I”
LIFEGALLINAGO ACTION PLAN LIFE17 NAT/PL/000015

Ignatki-Osiedle
2021

Zbiornik Siemianówka i jego zlewnia

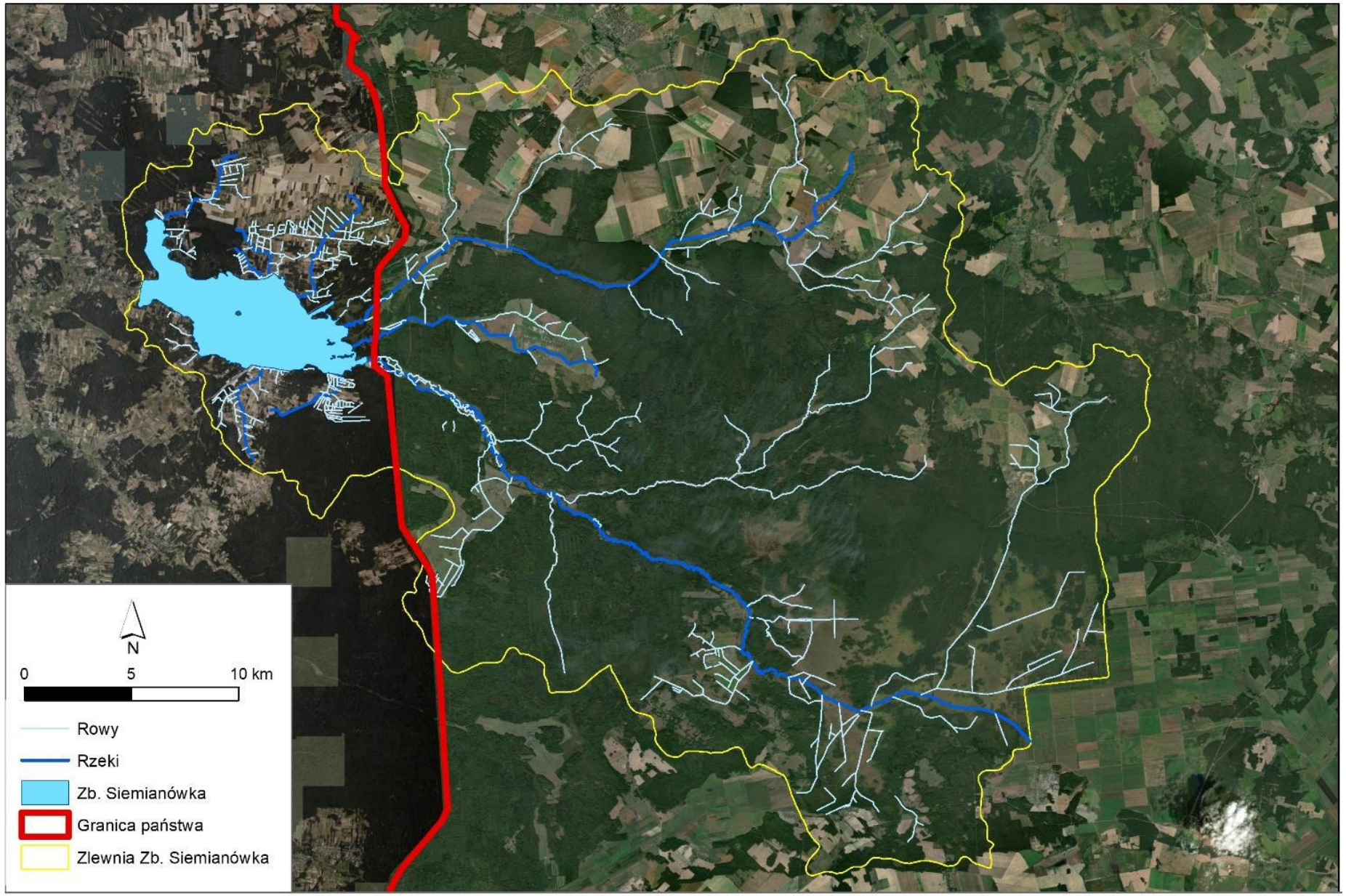

Źródło: Grygoruk i in. 2021

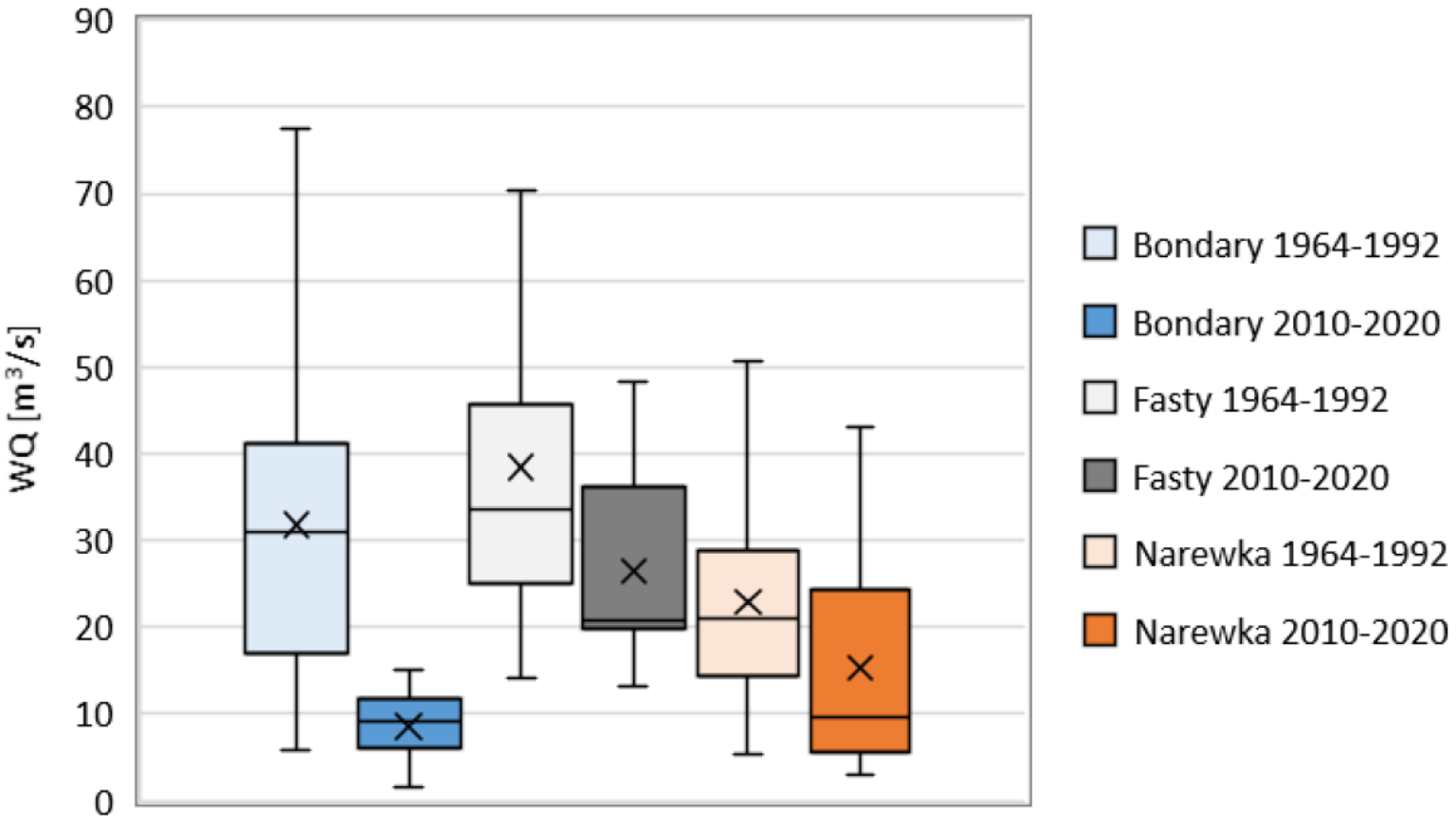

Rysunek 2.2 Porównanie rozkładu najwyższych rocznych przepływów Narwi (Bondary), Supraśli (Fasty) oraz Narewki (Narewka) w okresie referencyjnym (1964-1992) oraz w okresie 2010-2020. Górny wąs – 95 percentyl rozkładu, dolny wąs – 5 percentyl rozkładu, górna krawędź „skrzynki" – 75 percentyl rozkładu, dolna krawędź „skrzynki" – 25 percentyl rozkładu, x – średnia, linia pozioma – mediana. Źródło danych: IMGW-PIB.

Źródło: Grygoruk i in. 2021

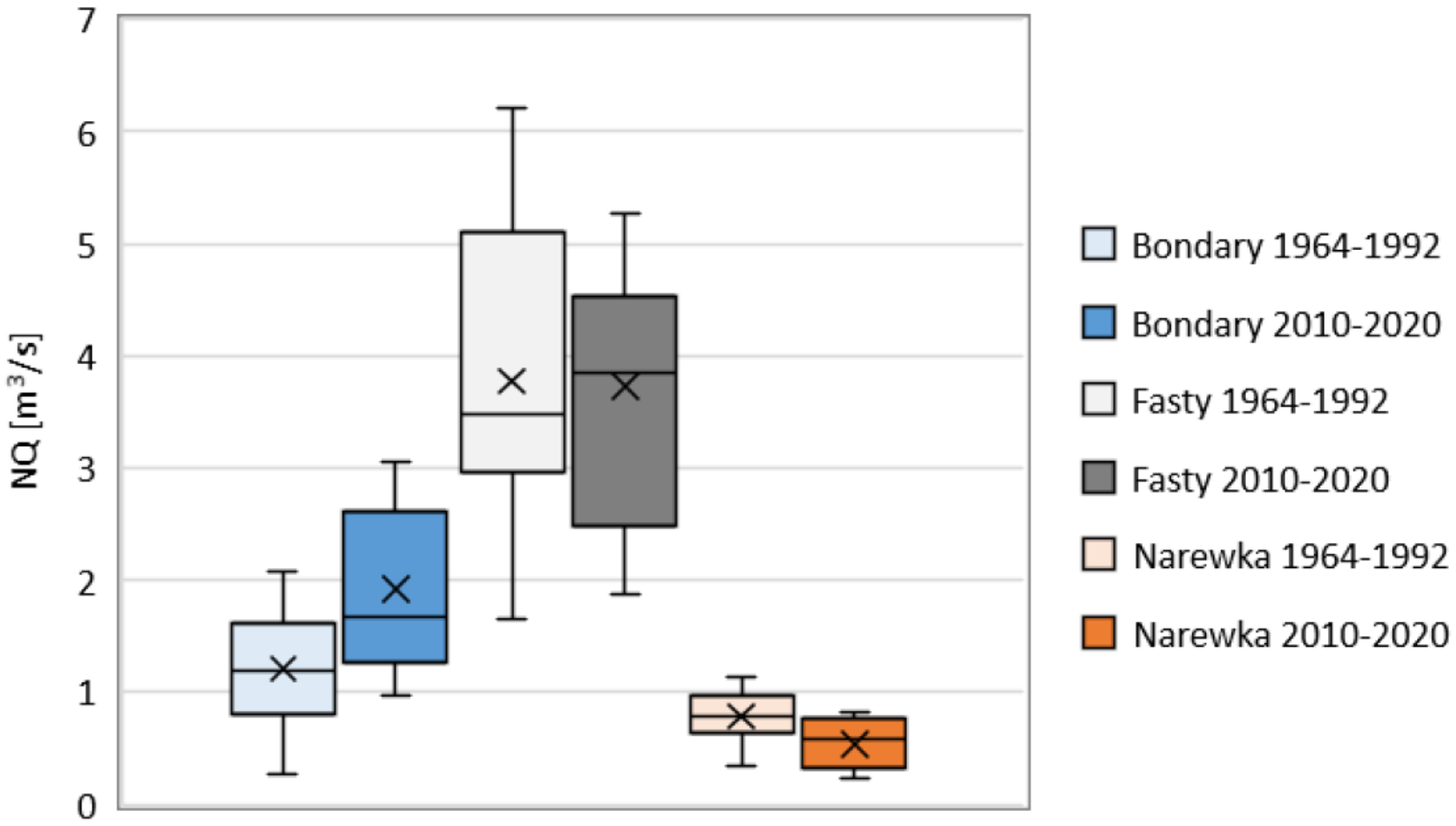

Rysunek 2.6 Porównanie rozkładu najniższych rocznych przepływów Narwi (Bondary), Supraśli (Fasty) oraz Narewki (Narewka) w okresie referencyjnym (1964-1992) oraz w okresie 2010-2020. Górny wąs – 95 percentyl rozkładu, dolny wąs – 5 percentyl rozkładu, górna krawędź „skrzynki" – 75 percentyl rozkładu, dolna krawędź „skrzynki" – 25 percentyl rozkładu, x – średnia, linia pozioma – mediana. Źródło danych: IMGW-PIB.

Źródło: Grygoruk i in. 2021

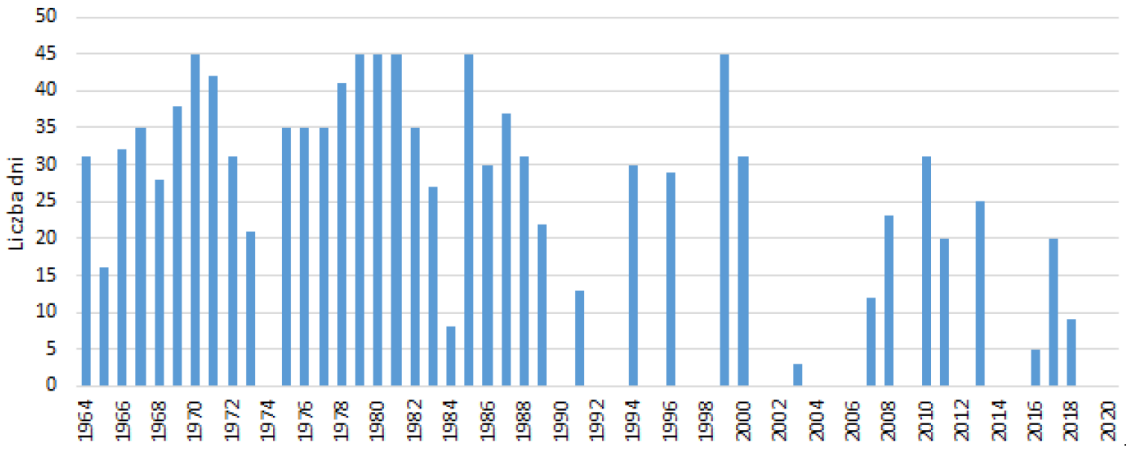

Rysunek 5.1 Liczba dni z przepływem przekraczającym przepływ brzegowy (6,65 m^3/s) w okresie od 1.IV do 15.V - wodowskaz Bondary. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych IMGW.

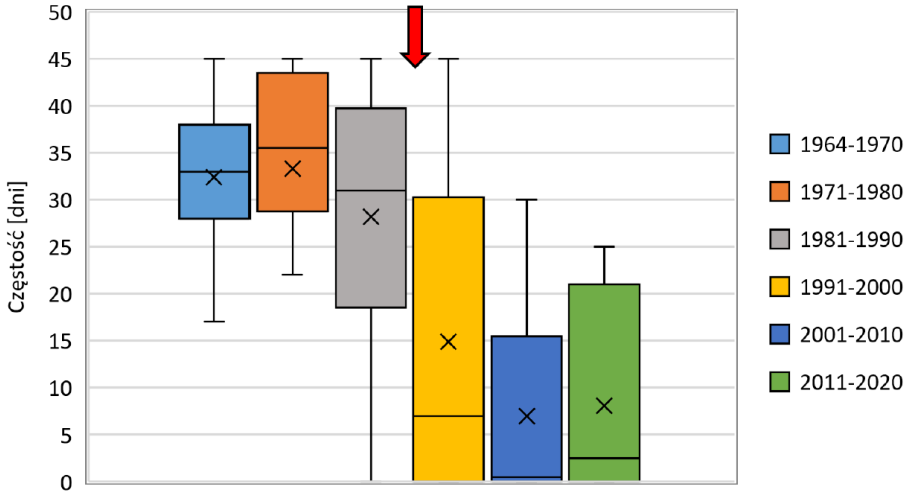

Rysunek 5.2 Porównanie rozkładów liczby dni ze średnim przepływem przekraczającym przepływ brzegowy (przyjętym za 6.65 m^3/s) w okresie rozrodu dubelta (przyjętego za 01.04-15.05) w latach 1964-1992 (przed oddaniem do użytkowania zbiornika Siemianówka) oraz w latach 2010-2020. Górny wąs – 95 percentyl rozkładu, dolny wąs – 5 percentyl rozkładu, górna krawędź „skrzynki" – 75 percentyl rozkładu, dolna krawędź „skrzynki" – 25 percentyl rozkładu, x – średnia, linia pozioma – mediana. Czerwoną strzałką oznaczono rozpoczęcie funkcjonowania ZS. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych IMGW.

Źródło: Grygoruk i in. 2021

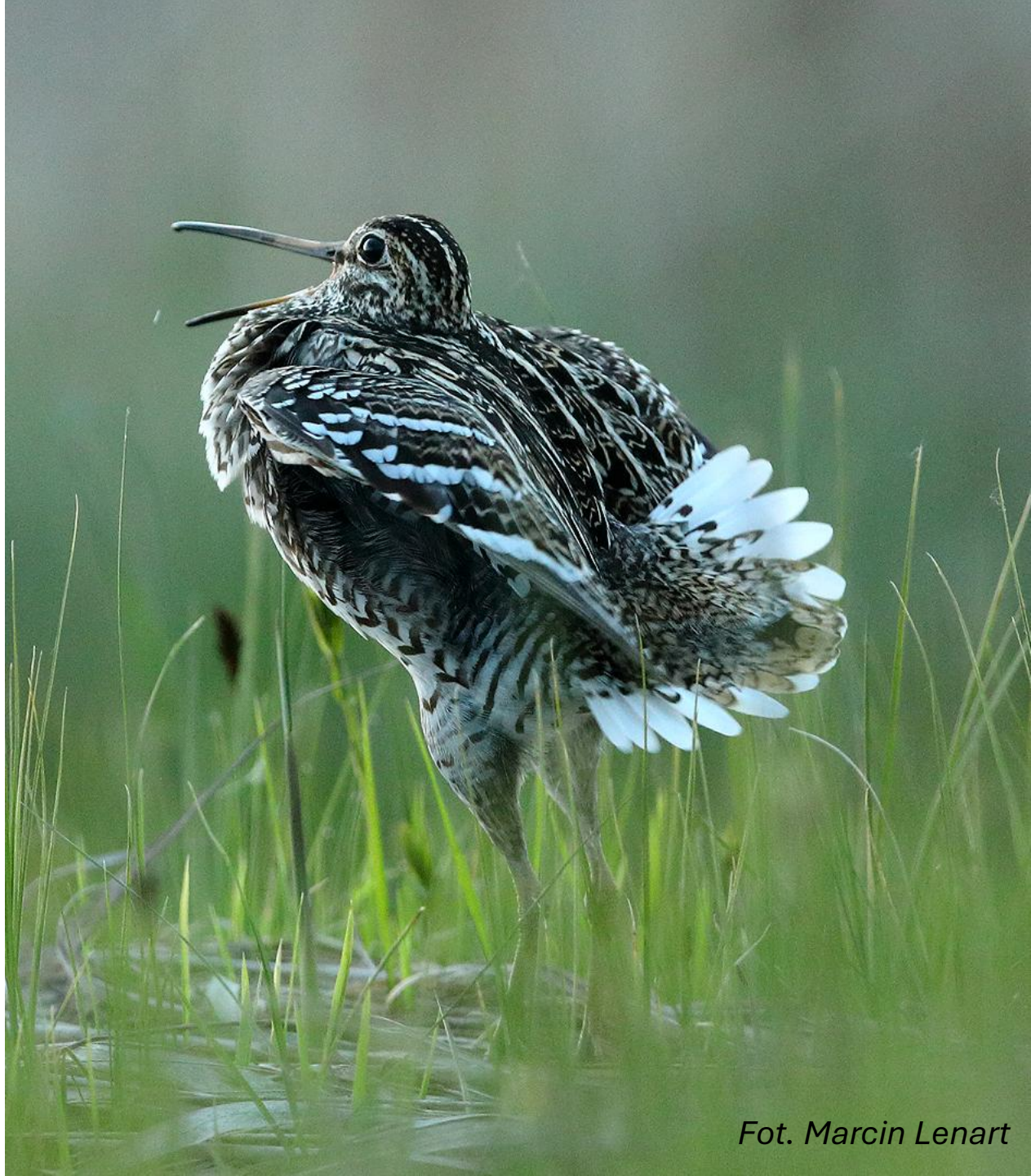

Fot. Marcin Lenart

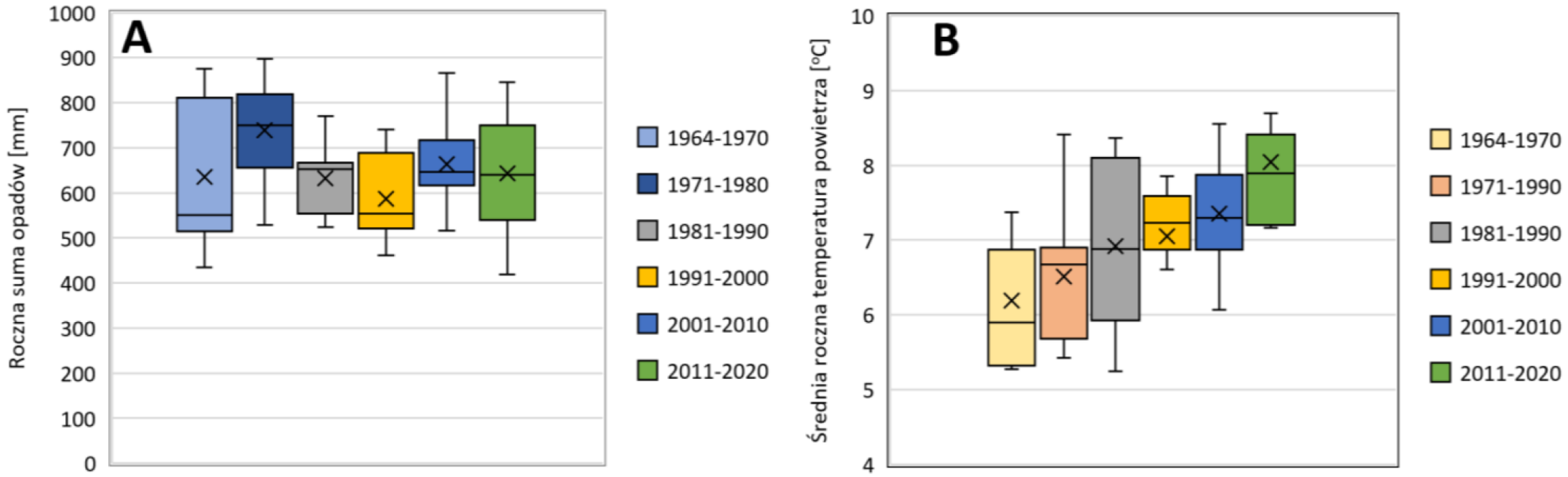

Rysunek 2.1 A - Porównanie rozkładu rocznych sum opadów w Narewce w okresie referencyjnym (od 1964 do 2010) w przedziałach co 10 lat oraz w okresie 2011-2020; B - Porównanie rozkładu średnich rocznych temperatur powietrza w okresie referencyjnym (od 1964 do 2010) w przedziałach co 10 lat oraz w okresie 2011-2020. Górny wąs – 95 percentyl rozkładu, dolny wąs – 5 percentyl rozkładu, górna krawędź „skrzynki" – 75 percentyl rozkładu, dolna krawędź „skrzynki" – 25 percentyl rozkładu, x – średnia, linia pozioma – mediana. Źródło danych: IMGW-PIB.

Źródło: Grygoruk i in. 2021

Zapraszamy na pizzę 🍕🍕🍕
Zimne piwko 🍻
Frytki 🍟
Oraz lody 🍦
Pole Namiotowe Stary Dwór

Hydrologial conditions of Gallinago media leks (16 sites located in E Poland):

- Three years of field research (2020-2022),
- 37 automatic piezometers used for collecting groundwater level data in leks,
- Research focused at different time scales: the multi-year period, every individual year, the period before the start of the Great Snipe breeding season, pre-lekking period and a peak of the lekking season.

Photo: Robert Dróżdż

Ground elevation

Target groundwater level = 20 cm bgl or higher

- Appropriate groundwater depts in lekking season between 4 cm above the ground level (agl) to 43 cm below the ground level (bgl),
- Target depths to groundwater table in peatland-dominated leks should be 20 cm bgl or higher to assure high saturation of soils and provide appropriate habitat conditions for the Great Snipe throughout the lekking season,
- Lowest seasonal groundwater level was the best predictor of Great Snipe males abundance in leks.

Grygoruk i in. 2025

Fot. Michał Korniluk

1809, Mapa obwodu białostockiego

Pierwsza książka
w języku polskim
Autor - Turczynowicz, Stanisław.
Tytuł - Meliorowanie
i zagospodarowanie torfowisk
Wydawnictwo - Warszawa: Państwowy
Instytut Wydawnictw Rolniczych.
Rok wydania - 1949.
Numer inwentarzowy - 15.

PROF. INŻ. ST. TURCZYNOWICZ

MELIOROWANIE I ZAGOSPODAROWANIE TORFOWISK

WYDANIE II

WARSZAWA 1949

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICTW ROLNICZYCH

Bagno Tyniewicze w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku północnym.
Fot. Michał Korniluk

Bagno Tyniewicze w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku wschodnim.
Fot. Michał Korniluk

Bagno Filipy w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku wschodnim.

niluk

Emilu

- Wszleki rozjechane zdjęcia poprawię w weekend, dorobię też slajd z literaturą. Zakres merytoryczny już się nie zmieni.

Melioracje w na Bagnie Tyniewicze i na Bagnie Filipy w OSO Dolina Górnej Narwi

Co to są melioracje? - Prawo wodne

Art. 195. Melioracje wodne polegają na **regulacji stosunków wodnych** w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy.

Art. 198. Przy planowaniu, wykonywaniu oraz **utrzymywaniu urządzeń melioracji wodnych** należy kierować się potrzebą **zachowania zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych**, **koniecznością osiągnięcia dobrego stanu wód** oraz koniecznością osiągnięcia **celów środowiskowych**, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w **art. 61.**

Art. 61. 1. **Celem środowiskowym dla obszarów chronionych jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów, na podstawie których te obszary chronione zostały utworzone,** przepisów ustanawiających te obszary **lub dotyczących tych obszarów**, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych uregulowań.

Prawo wodne – kto odpowiada za rowy

Art. 188. 1. Utrzymywanie **urządzeń wodnych** należy do ich właścicieli i polega na **eksploatacji, konserwacji oraz remontach** w celu zachowania ich **funkcji.**

Art. 205. Utrzymywanie **urządzeń melioracji wodnych** należy do zainteresowanych **właścicieli gruntów**, a jeżeli urządzenia te są objęte **działalnością spółki wodnej** działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – **do tej spółki** lub tego związku spółek wodnych.

Art. 208. Właściciele gruntów, na które **urządzenia melioracji wodnych** wywierają korzystny wpływ, oraz właściciele gruntów i nieruchomości sąsiednich są obowiązani **umożliwić wejście na grunt w celu utrzymywania tych urządzeń.**

Art. 441. pkt. 3. **Spółki wodne** mogą być tworzone w szczególności do wykonywania, utrzymywania oraz eksploatacji urządzeń, w tym urządzeń wodnych, służących do:

ust. 3 melioracji wodnych oraz **prowadzenia racjonalnej gospodarki na zmeliorowanych gruntach**;

Jak eksploatować, konserwować oraz remontować urządzenia melioracji wodnych?

1. Umożliwianie regulacji stosunków wodnych
2. Zachowanie funkcji:

a) polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy
b) zachowanie zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych
c) osiągnięcie dobrego stanu wód
d) osiągnięcie celów środowiskowych

3. Prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej.

Przykład 1 – konserwacja/oczyszczenie rowu **bez możliwości redukcji odpływu wody**

1. Umożliwia regulację stosunków wodnych – **NIE**
2. Zachowanie funkcji:

a) polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy – **TAK**/**NIE**

b) zachowanie zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych - **NIE**

c) osiągnięcie dobrego stanu wód - **NIE**

d) osiągnięcie celów środowiskowych - **NIE**

3. Prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej - **NIE**

Przykład 2 – konserwacja/oczyszczenie rowów
z możliwością redukcji odpływu wody

1. Umożliwia regulację stosunków wodnych – **TAK**
2. Zachowanie funkcji:

a) polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy – **TAK** **(NIE)**

b) zachowanie zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych – **TAK** **(NIE)**

c) osiągnięcie dobrego stanu wód - **TAK**

osiągnięcie celów środowiskowych – **TAK** (**NIE**)

3. Prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej – **TAK** (**NIE**)

Zawsze OBLIGATORYJNE zgłoszenie do RDOŚ!

- Art. 118. 1. Zgłoszenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska wymaga prowadzenie, na obszarach form ochrony przyrody, a także w obrębie cieków naturalnych, następujących działań:
- 2) melioracji wodnych;
- 4) innych działań obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe.
- 5. Zgłoszenia należy dokonać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia na realizację inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, a jeżeli te pozwolenia nie są wymagane – **przed rozpoczęciem działań**

Uwaga – niezgodna z prawem wodnym konserwacja urządzeń melioracji wodnych i obniżanie poziomu wody w siedliskach ptaków może wiązać się z **odpowiedzialnością finansową rolników (RŚK)!**

Wymogi dla wariantów wymienionych w § 3 pkt 1 lit. a–g oraz pkt 2 lit. a–g rozporządzenia:

„nie tworzy się nowych urządzeń melioracji wodnych oraz **nie rozbudowuje, nie przebudowuje i nie odtwarza** istniejących urządzeń melioracji wodnych, chyba że takie działania:

a) wynikają z planu ochrony albo planu zadań ochronnych ustanowionych dla danego obszaru Natura 2000 lub
b) dotyczą dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą warunków siedliskowych gatunków lub siedlisk, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone, szczegółowo określone i uzasadnione przez eksperta przyrodniczego; „

Sankcje ARiMR 100% płatności RŚK!

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Rozporządzenie MRiRW z dnia 8 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

WYSOKOŚĆ WSPÓŁCZYNNIKÓW DOTKLIWOŚCI UCHYBIENIA ORAZ WSPÓŁCZYNNIKÓW TRWAŁOŚCI UCHYBIENIA STOSOWANYCH DO DOKONYWANIA ZMNIEJSZEŃ PŁATNOŚCI ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNYCH

Lp.	**Rodzaj uchybienia**	**Współ-czynnik dotkliwo-ści uchybie-nia**	**Współczynnik trwałości uchybienia**			**Iloczyn współ-czynników dotkliwości uchybienia i trwałości uchybienia**
			Odwra-calna krótko-trwała	**Od-wra-calna długo-trwała**	**Nie-odwra-calna**	
			1,25	**1,5**	**1,75**	
I. Interwencje wymienione w § 3 pkt 1 i 2 rozporządzenia						
Warianty wymienione w § 3 pkt 1 lit. a–g oraz pkt 2 lit. a–g rozporządzenia:						
1	Zastosowanie wałowania	50%	–	1,5	–	75%
8	Utworzenie nowych urządzeń melioracji wodnych oraz rozbudowa, przebudowa i odtworzenie istniejących urządzeń melioracji wodnych,	57%	–	–	1,75	100%

Stawy Pietkowskie

Stawy Pietkowskie

Stawy Pietkowskie

Stawy Pietkowskie

Drapieżnictwo

Drapieżnictwo na lęgach ptaków siewkowych

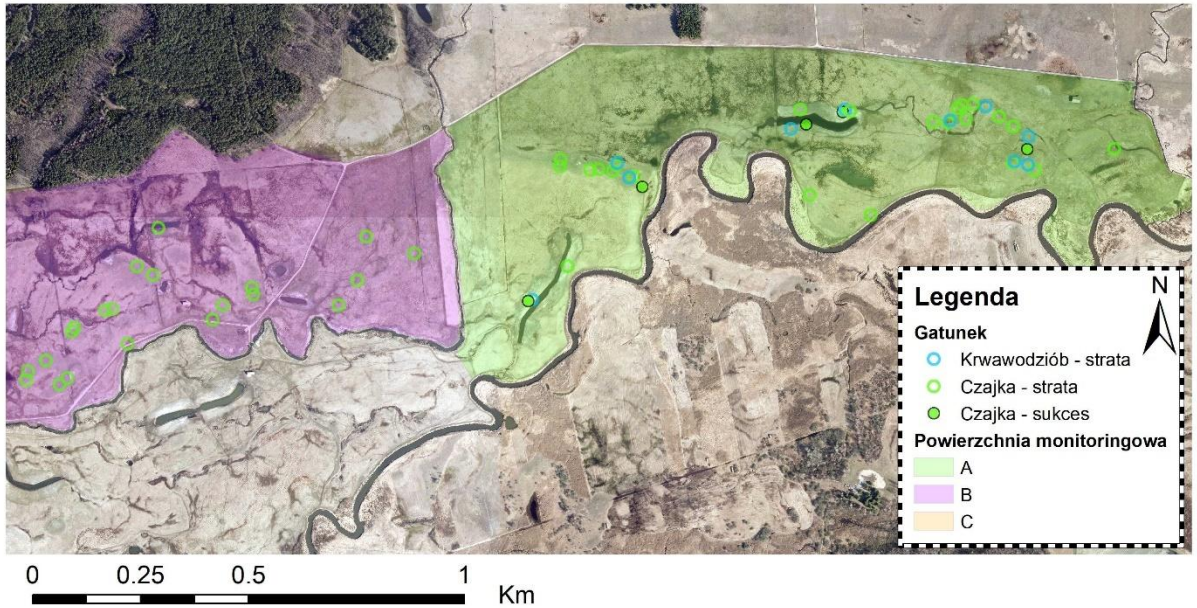

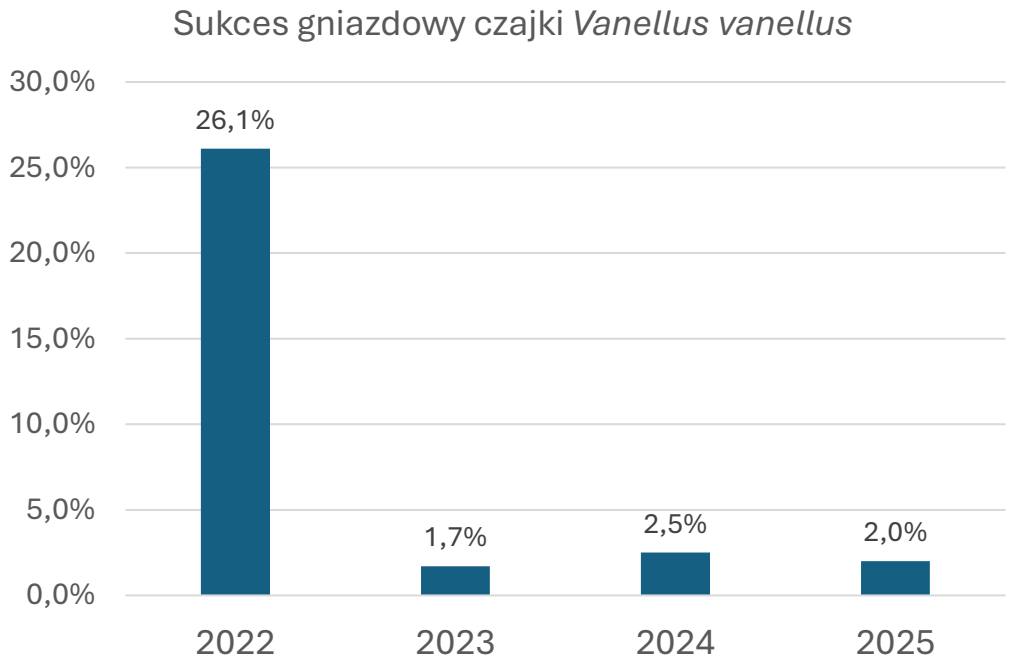

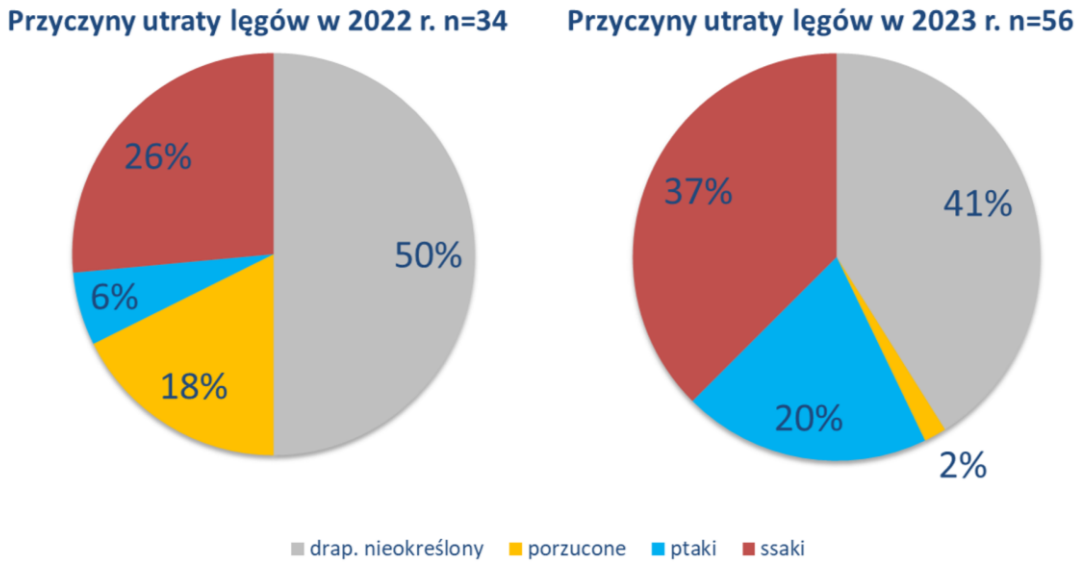

Źródło: *Korniluk i in. 2023* (Raport PTOP)

Animal Conservation

ZSL LET'S WORK FOR WILDLIFE

Animal Conservation. Print ISSN 1367-9430

Low productivity and unsuitable management drive the decline of central European lapwing populations

F. Plard[1], H. A. Bruns[2], D. V. Cimiotti[2], A. Helmecke[2], H. Hötker[2]†, H. Jeromin[2], M. Roodbergen[3], H. Schekkerman[3], W. Teunissen[3], H. van der Jeugd[4] & M. Schaub[1]

Niska produktywność (Niemcy - 0.55, Holandia 0.46) jest głównym powodem spadku populacji czajki.

Produktywność na poziomie 0.76 (DE) i 0.91 (NL) lotnych młodych/parę jest konieczna do zatrzymania spadków populacji.

Wprowadzenie ochrony gniazd może mieć pozytywny wpływ na sukces klucia, ale nie zwiększy przeżywalności młodych co w konsekwencji nie pozwoli powstrzymać spadków populacji.

Chroniąc wszystkie gniazda czajki przed zniszczeniem, wzrost populacji czajki w Holandii wyniesie około 2%.

Lis w Polsce

1-3 os./10 km^2 → 6-11 os./10 km^2

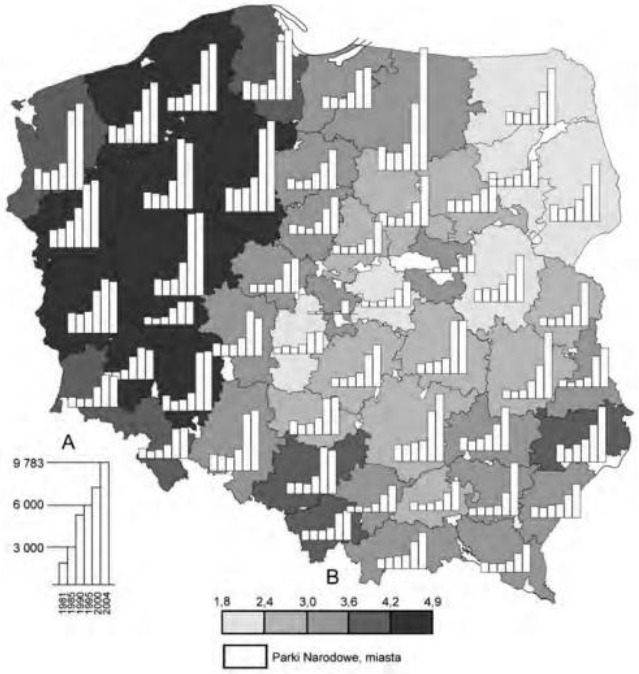

Grzapczyńska 2007

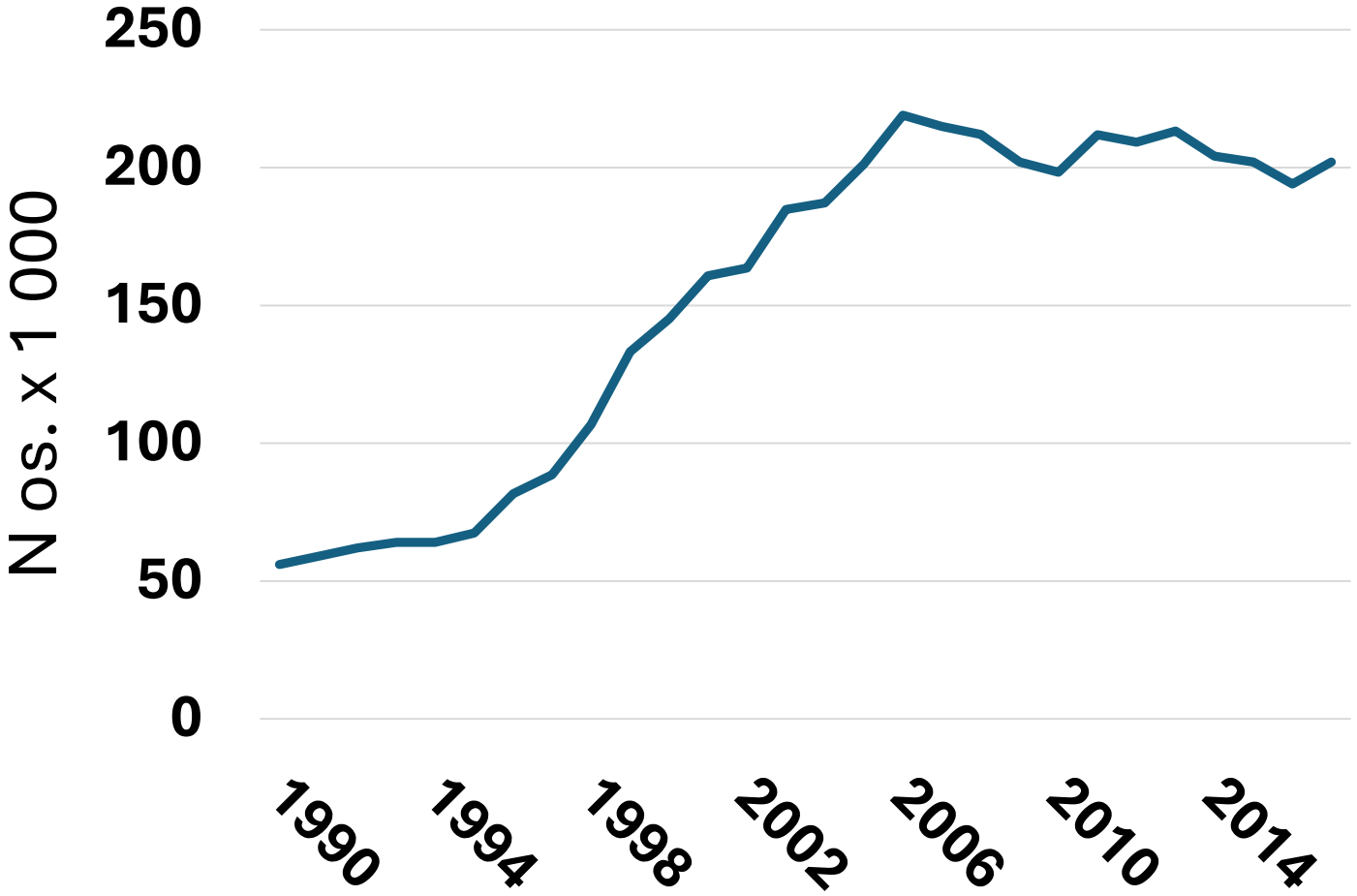

GUS 1990-2017

Presja drapieżników na lęgi ptaków

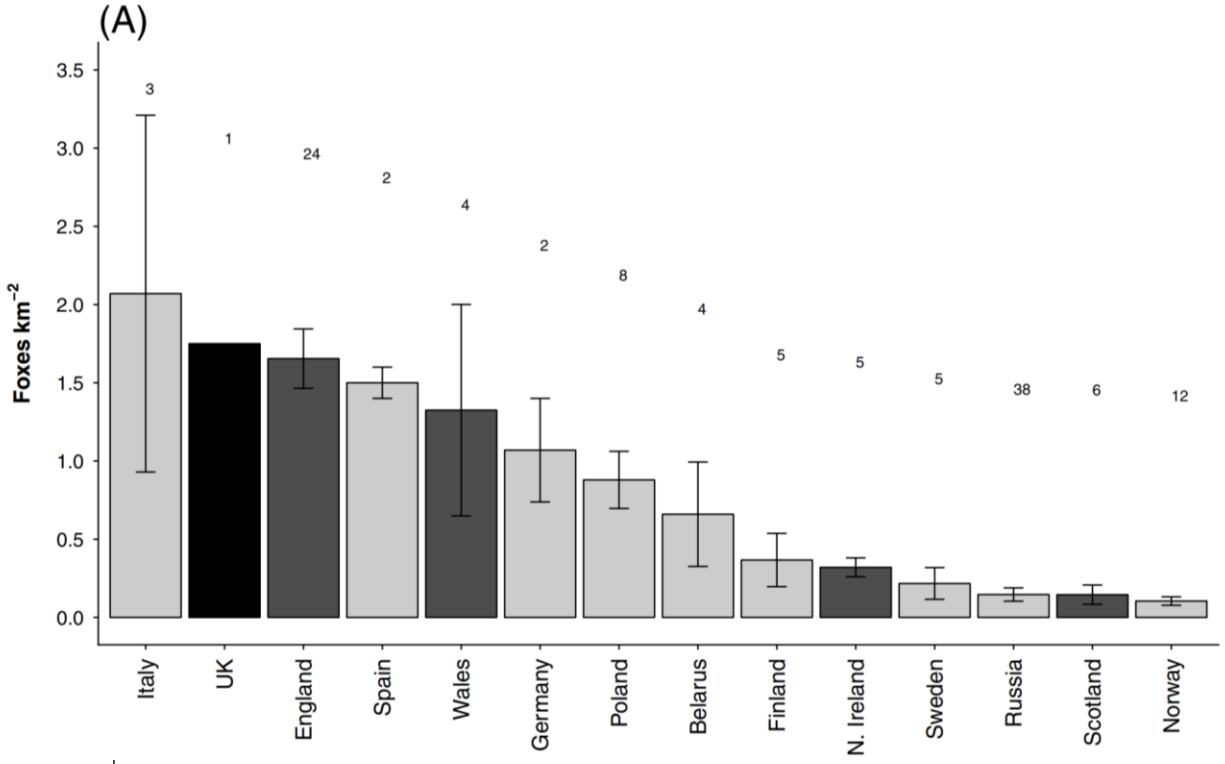

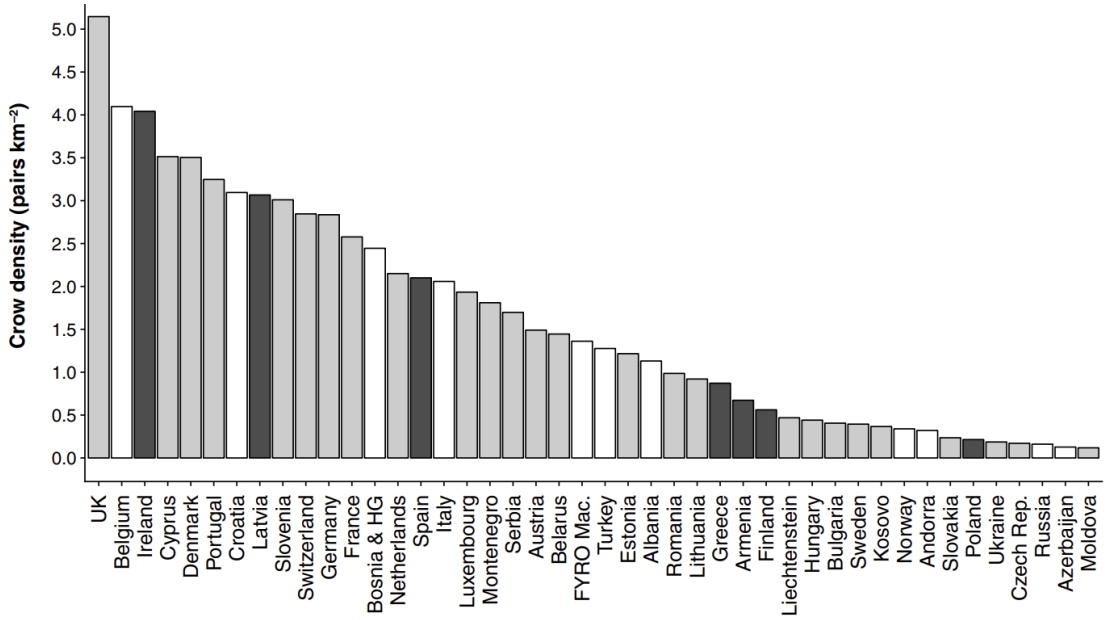

Zaburzona interakcje pomiędzy drapieżnikami i ofiarami jest głównym powodem spadku populacji ptaków siewkowych w Anglii.

Roos et al. 2018

Brzostowo

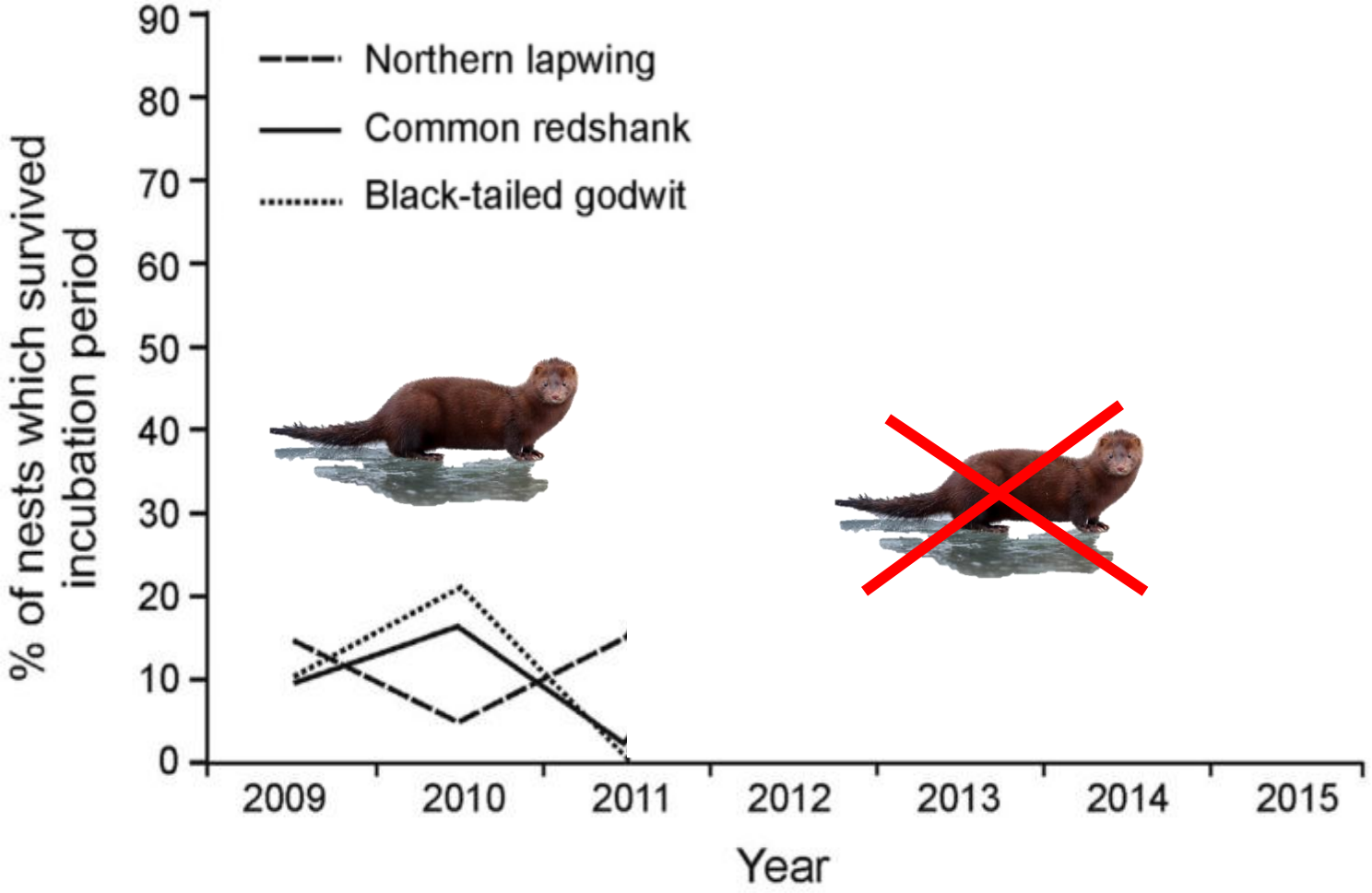

Niemczynowicz et al. 2017

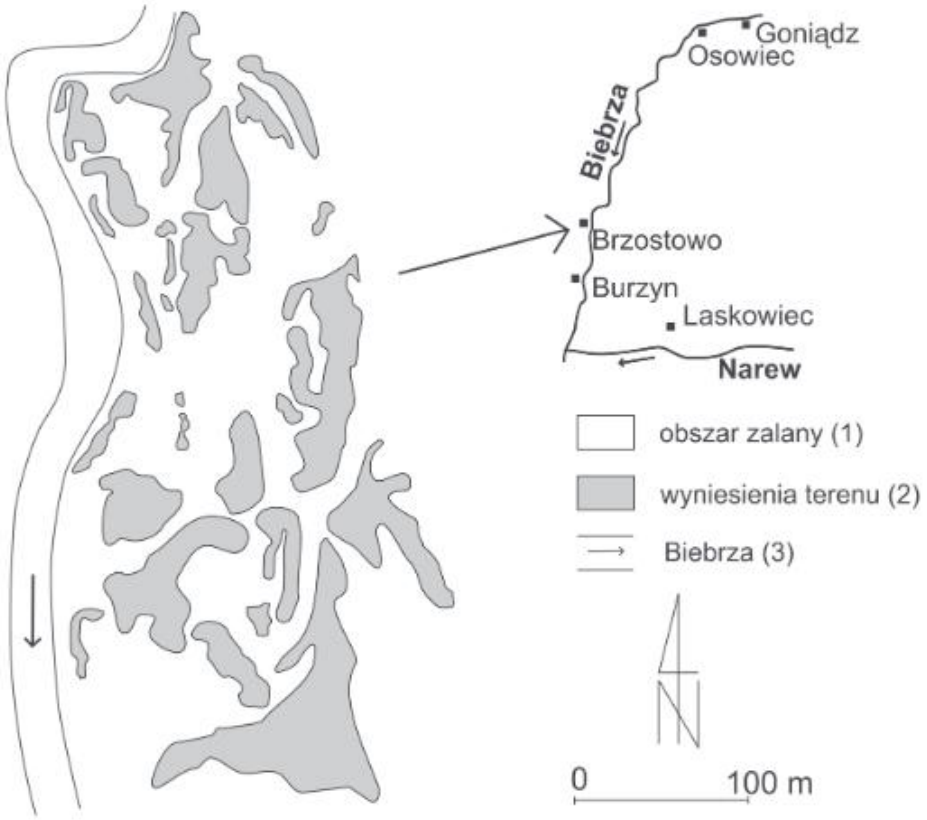

Świętochowski 2009

Brzostowo

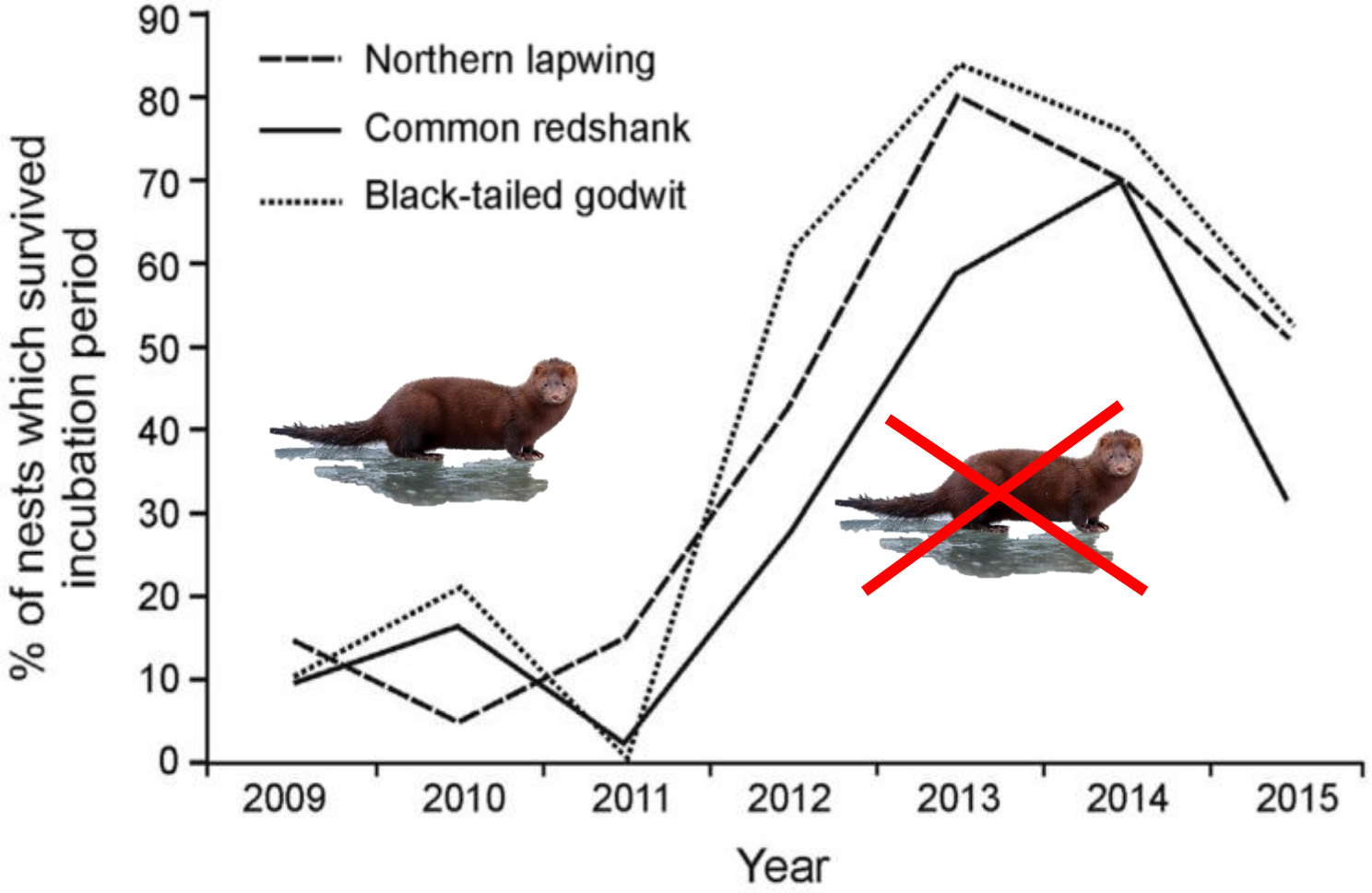

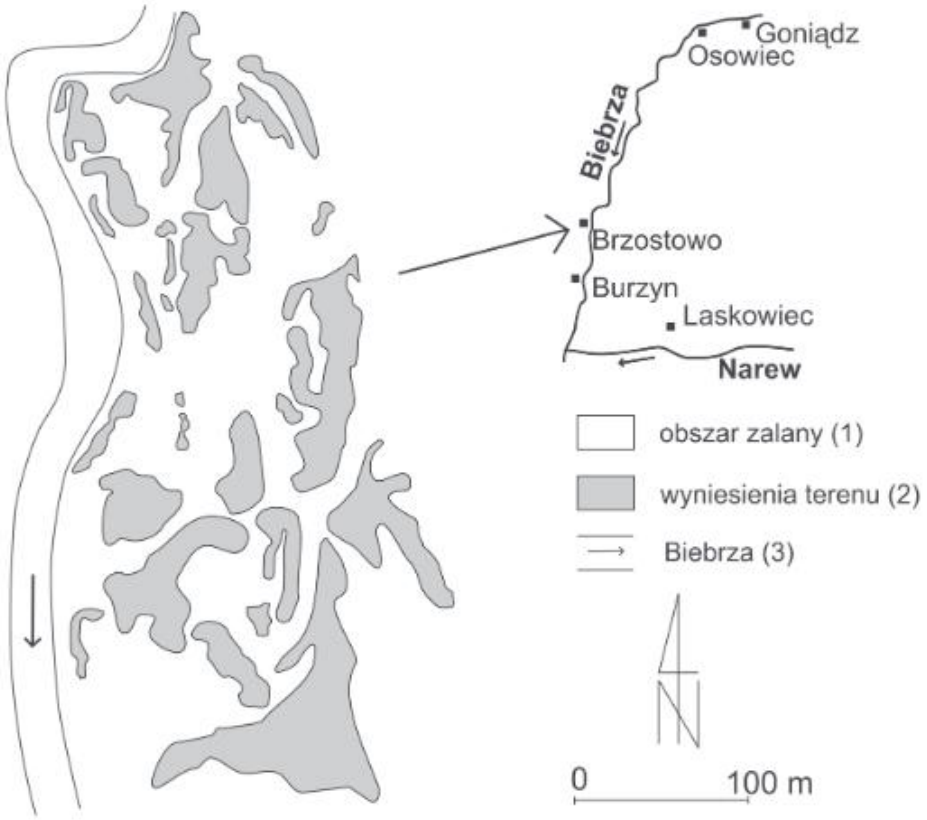

Niemczynowicz et al. 2017

Świętochowski 2009

OSO **Dolina Górnej Narwi** PLB200007

Powierzchnia: 18 384.08 ha (wg SDF)

Ryc. Piotr Świętochowski

Wyzwania w ochronie ptaków i ich siedlisk

- ✓Zaplanowanie mozaiki użytkowania (fakultatywne warianty RŚK) dopasowanej do lokalnych potrzeb właścicieli i siedlisk ptaków z uwzględnieniem ochrony siedlisk przyrodniczych.
- ✓Dopasowanie parametrów zasad gospodarowania wodą w Zbiorniku Siemianówka do potrzeb ochrony siedlisk ptaków będących przedmiotami ochrony obszaru oraz osiągnięcie kompromisu z pozostałymi zadaniami realizowanymi przez zbiornik.
- ✓Wprowadzenie nowego podejścia w zarządzaniu wodą na obszarach zmeliorowanych, dopasowanych do obecnych warunków klimatycznych i uwarunkowań prawnych.
- ✓Zwiększenie sukcesu lęgowego ptaków, głównie poprzez zmniejszenie presji drapieżniczej.

Literatura

. A review of predation as a limiting factor for bird populations in mesopredator-rich landscapes: a case study of the UK